

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska”? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Dziecko podlega władzy rodzicielskiej do chwili osiągnięcia pełnoletności.

Władza rodzicielska oznacza prawa i obowiązki rodziców dotyczące sprawowania pieczy nad dzieckiem i zarządu jego majątkiem oraz reprezentowania dziecka w jego stosunkach osobistych i majątkowych.

Sprawowanie pieczy nad dzieckiem oznacza opiekowanie się nim, sprawowanie nad nim nadzoru oraz korzystanie z prawa do ustalenia jego miejsca zamieszkania.

Opieka nad dzieckiem oznacza utrzymanie dziecka, tj. zapewnienie mu wyżywienia, odzieży, zakwaterowania i dostępu do opieki zdrowotnej oraz dbanie o jego edukację i wychowanie (zapewnienie prawidłowego rozwoju psychicznego i fizycznego – w miarę możliwości stosownie do osobowości, umiejętności i zainteresowań dziecka – a także przygotowanie go do wykonywania pracy dla dobra społeczeństwa).

Sprawowanie nadzoru nad dzieckiem oznacza dbanie o bezpieczeństwo dziecka i jego ochronę przed wszelkimi zagrożeniami ze strony osób trzecich.

Prawo do ustalenia miejsca zamieszkania dziecka oznacza prawo do wyboru lokalizacji geograficznej, w której dziecko ma zamieszkiwać, oraz prawo do wyboru konkretnego miejsca zakwaterowania w tej lokalizacji.

Zarząd majątkiem dziecka oznacza dbanie o majątek dziecka i rozporządzanie tym majątkiem w taki sposób, by zachować i zwiększyć jego wartość.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Rodzice zamieszkujący razem wykonują władzę rodzicielską wspólnie. Rodzice pozostający w separacji kontynuują wspólnie wykonywanie władzy rodzicielskiej. Opiekę i nadzór na dzieckiem sprawuje ten z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje. Rodzice wspólnie podejmują decyzje w kwestiach, które mogą mieć istotny wpływ na rozwój dziecka.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli zdrowie lub życie dziecka zostanie narażone na niebezpieczeństwo z winy rodzica (z powodu umyślnego działania rodzica lub z powodu zaniedbania) lub jeżeli rodzic nadużywa przysługujących mu praw bądź nie wywiązuje się ze spoczywającego na nim obowiązku sprawowania pieczy i nadzoru nad dzieckiem, co stanowi zagrożenie dla prawidłowego rozwoju fizycznego, psychicznego lub moralnego dziecka, sąd może pozbawić takiego rodzica prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej.

Pozbawiając jednego z rodziców prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej, sąd powierza wyłączne wykonywanie władzy rodzicielskiej drugiemu z rodziców. Jeżeli sposób wykonywania władzy rodzicielskiej przez drugiego z rodziców nie zapewnia dziecku należytej ochrony przed niebezpieczeństwem lub jeżeli oboje rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej, sąd zwróci się do sądu rodzinnego (*bārīnītiesa*) o umieszczenie dziecka w pieczy poza jego domem rodzinnym.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozvodu lub separacji rodziców?

Rodzice pozostający w separacji kontynuują wspólnie wykonywanie władzy rodzicielskiej. Opiekę i nadzór na dzieckiem sprawuje ten z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje. Rodzice wspólnie podejmują decyzje w kwestiach, które mogą mieć istotny wpływ na rozwój dziecka. Spory między rodzicami rozstrzyga sąd rodzinny, chyba że przepisy stanowią inaczej. Wspólna władza rodzicielska ustaje w momencie przyznania jednemu z rodziców prawa do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej na podstawie porozumienia zawartego między rodzicami lub na mocy orzeczenia sądu.

5 Jeżeli rodzice zawarli porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Jeżeli rodzice zawarli porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i dobrowolnie je wykonują, porozumienie takie nie wymaga zatwierdzenia przez jakikolwiek urząd ani sąd.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

W przypadku wystąpienia sporu wszelkie nieporozumienia rozstrzyga sąd rodzinny. Jeżeli sąd rodzinny nie jest w stanie rozstrzygnąć sporu między rodzicami lub jeżeli orzeczenie sądu rodzinnego nie jest wykonywane, rodzice mogą wystąpić do sądu rejonowego/miejskiego [*rajona (pilsētas) tiesa*].

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Rodzice wnoszą sprawę do sądu, jeżeli chcą, aby sąd wydał orzeczenie w przedmiocie wspólnego lub wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej. Ponadto – w stosownych przypadkach – sędzia rozstrzygnie kwestie związane ze świadczeniami alimentacyjnymi na rzecz dziecka, jego miejscem zamieszkania itp. Rodzic posiadający prawo do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej wykonuje tę władzę wobec dziecka, co obejmuje również prawo do działania w imieniu dziecka w ramach jego stosunków osobistych i majątkowych oraz prawo do ustalenia miejsca zamieszkania dziecka. Każde z rodziców ma prawo i obowiązek utrzymywania stosunków osobistych i bezpośredniego kontaktu z dzieckiem. Przepis ten ma zastosowanie również w przypadku, gdy dziecko zostało odebrane rodzicom lub gdy nie zamieszkuje z jednym z rodziców bądź z żadnym z rodziców. Rodzic, który nie zamieszkuje z dzieckiem, ma prawo do otrzymywania informacji na temat dziecka, w szczególności informacji dotyczących jego rozwoju, zdrowia, postępów w nauce, zainteresowań i warunków życia. Sąd powinien rozstrzygać spory między rodzicami dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, kierując się dobrem dziecka i jego opinią, jeżeli dziecko jest w stanie ją wyrazić.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Osoba uprawniona do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej wobec dziecka posiada wszystkie prawa i obowiązki związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej. Rodzice są zobowiązani do utrzymywania swojego dziecka stosownie do swoich możliwości i sytuacji finansowej. Ojciec i matka dziecka są zobowiązani do łożenia na jego utrzymanie do chwili, w której dziecko będzie w stanie samodzielnie się utrzymać.

Obowiązek łożenia na utrzymanie dziecka nie ustaje w przypadku, gdy dziecko zostanie odebrane rodzicom, ani wówczas, gdy dziecko przestanie zamieszkiwać z jednym z rodziców.

Przyznając jednemu z rodziców prawo do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej, sądy biorą pod uwagę okoliczności sprawy, tj. sprawdzają, z którym z rodziców dziecko zamieszkiwało na chwilę wszczęcia postępowania i które z rodziców wykonuje władzę rodzicielską wobec dziecka na co dzień. Dziecko ma prawo do utrzymywania stosunków osobistych i bezpośrednich kontaktów z każdym z rodziców (prawo do kontaktów). Każde z rodziców ma

prawo i obowiązek utrzymywania stosunków osobistych i bezpośrednich kontaktów z dzieckiem. Rodzic, który nie zamieszkuje z dzieckiem, ma prawo do otrzymywania informacji na temat dziecka, w szczególności informacji dotyczących jego rozwoju, zdrowia, postępów w nauce, zainteresowań i warunków życia. Przyznanie jednemu z rodziców prawa do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej wobec dziecka nie oznacza pozbawienia drugiego z rodziców przysługującego mu prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Jeżeli oboje rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską wobec dzieci, oboje mają prawo do występowania w imieniu dziecka w sprawach dotyczących jego stosunków osobistych i majątkowych. Rodzice podejmują wspólne decyzje we wszystkich kwestiach związanych z rozwojem dziecka.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Właściwość w sprawach dotyczących prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej i prawa do kontaktów z dzieckiem posiada sąd właściwy dla miejsca zamieszkania dziecka. W sprawach dotyczących prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej i prawa do kontaktów z dzieckiem miejsce zameldowania rodziców dziecka uznaje się za miejsce zamieszkania dziecka. Jeżeli miejsca zameldowania rodziców dziecka znajdują się w różnych okręgach administracyjnych, uznaje się, że miejscem zamieszkania dziecka jest miejsce zameldowania rodzica, z którym zamieszkuje. Jeżeli rodzice dziecka lub dziecko nie mają miejsca zameldowania, uznaje się, że miejscem zamieszkania dziecka jest miejsce zamieszkania rodziców.

Pozew należy wnieść zgodnie z art. 128 kodeksu postępowania cywilnego. W art. 129 kodeksu postępowania cywilnego określono wymogi dotyczące dokumentów, które należy załączyć do pozwu.

Do pozwu można również załączyć opinię sądu rodzinnego w danej sprawie.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Przebieg postępowania sądowego w sprawach cywilnych regulują przepisy łotewskiego kodeksu postępowania cywilnego. Sąd rozpoznaje sprawy dotyczące ochrony praw dziecka i dobra dziecka w pierwszej kolejności. Sąd występuje do sądu rodzinnego o wydanie opinii w kwestiach dotyczących przyznania prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej, sprawowania pieczy nad dzieckiem oraz sposobu korzystania z prawa do kontaktów z dzieckiem i wyzwa przedstawiciela tego sądu do udziału w rozprawie, a także wysłuchuje opinii dziecka w danej kwestii, jeżeli dziecko jest w stanie wyrazić taką opinię, biorąc pod uwagę jego wiek i stopień dojrzałości.

Sąd rozpoznaje sprawy cywilne na posiedzeniu jawnym – nie odnosi się to jednak na przykład do spraw dotyczących prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej i prawa do kontaktów z dzieckiem. Podobnie sąd może – po otrzymaniu uzasadnionego wniosku uczestników postępowania lub z urzędu – wyłączyć jawność rozprawy lub jej części ze względu na dobro małoletnich dzieci.

Strony mają prawo do złożenia do sądu uzasadnionego wniosku o rozpoznanie sprawy w trybie pilnym. Sąd rozpatrzy następnie taki uzasadniony wniosek. Na wniosek jednej ze stron sąd może nadać orzeczeniu zasądzającemu alimenty na rzecz dziecka oraz orzeczeniu dotyczącemu władzy rodzicielskiej i prawa do kontaktów z dzieckiem lub określonym częściom tych orzeczeń rygor natychmiastowej wykonalności.

Na wniosek jednej ze stron sąd wydaje postanowienie zasądzające tymczasowe alimenty na rzecz dziecka do czasu wydania orzeczenia.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Prawo do wystąpienia o wsparcie finansowe, tj. prawo pomocy, przysługuje osobom o niskich dochodach lub osobom pozostającym w niedostatku, którym przyznano taki status zgodnie z procedurą przewidzianą w przepisach, a także osobom, które niespodziewanie popadły w niedostatek i których sytuacja finansowa uniemożliwia im należyłą ochronę ich praw (z powodu klęsk żywiołowych, działania siły wyższej lub wystąpienia innych okoliczności, na które osoby te nie mają wpływu), lub osobom, nad którymi pieczę sprawuje w całości państwo lub organ samorządu terytorialnego (osobom, które znajdują się w sytuacji określanej dalej mianem „sytuacji szczególnej”).

Na uzasadniony wniosek osoby sąd lub sędzia zbada jej sytuację finansową i w całości lub w części zwolni ją od kosztów sądowych należnych na rzecz skarbu państwa oraz odroczy obowiązek zapłaty kosztów sądowych należnych na rzecz skarbu państwa lub rozłoży spłatę tych kosztów na raty.

Zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego powodowie są zwolnieni z obowiązku pokrycia kosztów sądowych należnych na rzecz skarbu państwa w sprawach o egzekucję świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Wyrok można zaskarżyć na warunkach ogólnych, tj. wnosząc apelację (*apelācijas sūdzība*) do sądu okręgowego (*apgabaltiesa*) lub skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego (*Augstākā tiesa*).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej.

Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Orzeczenia sądów wykonuje się w momencie ich uprawomocnienia się lub bezzwłocznie, jeżeli nadano im rygor natychmiastowej wykonalności.

Odpowiedzialność za wykonywanie orzeczeń sądów spoczywa na przysięgłym komorniku sądowym (*zvērīnāti tiesu izpildītāji*).

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Sądy łotewskie uznają i wykonują orzeczenia sądów zagranicznych.

Orzeczenia sądów zagranicznych uznaje się i wykonuje w trybie określonym w kodeksie postępowania cywilnego oraz zgodnie z rozporządzeniem Rady nr 2201/2003 dotyczącym jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1347/2000.

Wniosek o stwierdzenie wykonalności orzeczenia składa się do sądu rejonowego/miejskiego [*rajona (pilsētas) tiesa*] właściwego dla miejsca zamieszkania osoby, przeciwko której ma zostać przeprowadzona egzekucja, lub do sądu rejonowego/miejskiego właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka, na rzecz którego ma zostać przeprowadzona egzekucja. Wydając postanowienie stwierdzające wykonalność orzeczenia lub postanowienie o odmowie stwierdzenia wykonalności orzeczenia, sędzia dokonuje swobodnej oceny złożonego wniosku i załączonych do niego dokumentów w terminie 10 dni od daty wpłynięcia wniosku; ocenę tę przeprowadza się bez udziału stron.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

W sprawach dotyczących uznania orzeczenia sądu zagranicznego strona może wnieść zażalenie (*blakus sūdzība*) na postanowienie sądu pierwszej instancji do sądu okręgowego (*apgabaltiesa*), natomiast postanowienie sądu okręgowego rozstrzygające zażalenie można zaskarżyć do Senatu Sądu Najwyższego (*Senāts*).

Uczestnik postępowania, którego miejsce zameldowania lub zwykłego pobytu znajduje się na Łotwie, może wnieść zażalenie w terminie 30 dni od dnia wydania odpisu postanowienia, natomiast uczestnik postępowania, którego miejsce zameldowania lub zwykłego pobytu nie znajduje się na Łotwie, może wnieść zażalenie w terminie 60 dni od dnia wydania odpisu postanowienia.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Łotwa jest związana postanowieniami konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci oraz postanowieniami umów dwustronnych w sprawie pomocy prawnej zawartych między Republiką Łotewską a Federacją Rosyjską, Ukrainą, Republiką Białorusi, Republiką Uzbekistanu, Republiką Kirgiską i Republiką Mołdawii.
Ostatnia aktualizacja: 08/05/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

W związku z wystąpieniem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej państwa członkowskie aktualizują obecnie niektóre strony portalu zawierające treści krajowe. Jeżeli dana strona zawiera treści, które nie zostały jeszcze dostosowane w związku z wystąpieniem Zjednoczonego Królestwa, jest to niezamierzone i zostanie wkrótce skorygowane.